

Wat is een begaafdheidsprofielschool?

Uit: *Hoe maken wij het verschil. Begaafdheidsprofielscholen*. Publicatie naar aanleiding van de BPS-conferentie op 14 november 2012.

Er zijn op dit moment bijna dertig scholen die zich profileren als 'begaafdheidsprofielschool'. Deze scholen onderscheiden zich van alle andere scholen in Nederland doordat zij expliciet voor hoogbegaafde leerlingen passend onderwijs realiseren en daarvoor gezamenlijk beleid ontwikkelen. Er zijn afspraken gemaakt waaraan een begaafdheidsprofielschool zich dient te houden. Deze afspraken geven duidelijke richtlijnen, maar laten de scholen voldoende ruimte om eigen keuzes te maken.

Van leidinggevendenden wordt verwacht dat zij een duidelijke visie hebben op hoogbegaafdheid. De leidinggevende is ondernemend en zoekt naar een creatieve invulling van het begaafdheidsprofiel. Vanuit betrokkenheid met en enthousiasme voor het thema hoogbegaafdheid zorgt de leidinggevende voor draagvlak in de teams. Eén van de belangrijkste kenmerken van een BPS-leidinggevende is misschien wel dat hij/zij in staat is om flexibel en creatief om te gaan met regels binnen de school, zodat er maatwerk wordt geleverd waarvan hoogbegaafde leerlingen maximaal profiteren.

Van docenten worden vaardigheden verwacht die zich in een aantal opzichten onderscheiden van wat doorgaans van docenten wordt gevraagd. Deze vaardigheden zijn opgenomen in de 'standaard docentexpertise'. Als het gaat om het omgaan met verschillen wordt aan BPS-docenten hoge eisen gesteld. De docent is gemotiveerd om in het belang van hoogbegaafde leerlingen zijn of haar lessen aan te passen en ruimte te geven voor compacting, verbreding, verdieping en top-downleren. Hij/zij doet dat niet alleen voor de leerlingen die het goed doen, maar juist ook voor leerlingen die onderpresteren.

Onderwijs en leren

Veel scholen hebben een gespecialiseerd onderwijsaanbod in de vorm van tweetalig onderwijs, Bèta-excellent, Technasium, Sporttalent/LOOT, WON of Cultuurprofiel. Door deze profielen bieden scholen zonder meer onderwijs dat voor hoogbegaafde leerlingen interessant kan zijn. Een begaafdheidsprofielschool kan echter niet volstaan met een uitbreiding van het onderwijsaanbod, omdat veel hoogbegaafde leerlingen ook binnen deze profielen gaan onderpresteren. De hoogbegaafde leerling stelt andere eisen aan het onderwijs, aan docenten en aan medeleerlingen dan niet-hoogbegaafde leerlingen. Dit betekent dat het curriculum op individueel niveau moet worden afgestemd door middel van compacting, verrijking of verdieping en top-downleren. Het vraagt om flexibiliteit in de benadering en begeleiding van deze leerlingen en om een flexibele organisatie van het onderwijs. Het vereist ook deskundigheid van docenten om systematisch met leerlingen te reflecteren op hun leerproces.

Begaafdheidsprofielscholen zijn erop gericht om hoogbegaafde leerlingen te determineren. De groepering van hoogbegaafde leerlingen is een issue: zetten we deze leerlingen bij elkaar in een plus-groep of juist niet? Of zetten we ze alleen in de brugklas of onderbouw in een aparte groep? Het vraagt minder van het (gehele) docententeam als de hoogbegaafde leerlingen in een aparte groep worden geplaatst. Aan de andere kant: als de expertise op dit gebied is beperkt tot een aantal docenten in de bovenbouw, kan dit ertoe leiden dat er binnen de vier profielen te weinig deskundigheid is om alle hoogbegaafde leerlingen goed te bedienen. Op een begaafdheidsprofielschool is gerichte en brede deskundigheidsbevordering van essentieel belang.

Organisatie en beleid

Een begaafdheidsprofielschool is als zodanig herkenbaar voor ouders en po-scholen. Dit vereist een duidelijke visie op hoogbegaafdheid en vasthoudend werken aan draagvlak binnen de school in alle lagen in de organisatie. De visitatie is een belangrijk instrument om de kwaliteit van het onderwijsbeleid en van het onderwijsaanbod vast te stellen. Iedere begaafdheidsprofielschool wordt eens in de vier jaar gevisiteerd en regelmatig visiteren de BPScholen zelf een collegabegaafdheidsprofielschool.

Tijdens de visitaties wordt tegen het licht gehouden op welke wijze de scholen het onderwijs aan hoogbegaafde leerlingen vormgeven. Belangrijk onderdeel van de visitatie zijn enquêtes, die worden afgenomen bij schoolleiders, docenten, ouders, leerlingen en basisscholen. Op basis van de analyse van de enquêtes wordt er een ontwikkelagenda vastgesteld. Er is op begaafdheidsprofielscholen relatief veel aandacht voor collegiale consultatie en draagvlakontwikkeling. De scholen werken aan een cultuur waarin rekening houden met verschillen het uitgangspunt is voor pedagogisch en didactisch handelen. De visitatiecyclus is een waarborg voor het BPSkeurmerk dat scholen krijgen als zij aan de gestelde eisen voldoen.

Communicatie en omgeving

Begaafdheidsprofielscholen vervullen een ambassadeursrol voor het begrip hoogbegaafdheid en voor goed onderwijs aan hoogbegaafde leerlingen. Als expert op dit thema is de school gesprekspartner van andere scholen, van het ministerie van OCW en van instellingen voor lager en hoger onderwijs. Meer dan gebruikelijk is op 'reguliere' scholen, betreft een begaafdheidsprofielschool ouders en leerlingen bij het onderwijs- en het begeleidingsaanbod. Dat geldt ook voor de samenwerking met de basisscholen waar de leerlingen vandaan komen. Met het doel doorlopende leerlijnen te realiseren, deelt de begaafdheidsprofielschool haar expertise op een constructieve wijze met het basisonderwijs.

Zorg en begeleiding

Een belangrijk aandachtspunt in het onderwijs aan hoogbegaafde leerlingen is de sociaal-emotionele ontwikkeling. Een begaafdheidsprofielschool heeft alle hoogbegaafde leerlingen in beeld en volgt hun ontwikkeling, zodat zij zich herkend, erkend en gewaardeerd weten in hun specifieke kenmerken. Dat vereist binnen de zorgstructuur deskundigheid op dit gebied. Begeleiders hebben kennis over de specifieke begeleidingsbehoeften van hoogbegaafde leerlingen en weten hoe zij het leerproces van deze leerlingen kunnen sturen. In de praktijk blijkt het complex, maar van essentieel belang, om hoogbegaafde leerlingen en hun docenten te ondersteunen in het zoeken naar de balans tussen hoge ambities aan de ene kant en teleurstellingen en frustrerende prestaties (van docenten en leerlingen) aan de andere kant. Veel begaafdheidsprofielscholen stellen ter ondersteuning van docenten een gespecialiseerde coördinator aan. Om de leerlingen te ondersteunen worden persoonlijke mentoren aangesteld.